

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — Ново ЕНП за научни изследвания и иновации“

(COM(2020) 628 final)

(2021/C 220/11)

Докладчик: **Paul RÜBIG**

Консултация	Европейска комисия, 11.11.2020 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	2.3.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	24.3.2021 г.
Пленарна сесия №	559
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	254/0/4

1. Заключение и препоръки

1.1. Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) приветства новата визия за програмата за ЕНП и нейното подновяване. Новото ЕНП е не просто „още от същото“, а е истински „нов пакт“ за научните изследвания, технологиите и иновациите (НИТИ) в ЕС.

1.2. ЕИСК горещо приветства съсредоточаването върху бързото превръщане на резултатите от научните изследвания и иновациите (НИИ) в устойчиви икономически дейности, както се посочва в документа. Гарантирането на процес на справедлив преход е един от най-важните елементи, за да се гарантира, че НИИ подкрепят икономиката и заетостта в ЕС.

1.3. ЕИСК силно се застъпва за необходимостта от ново управление в областта на научните изследвания, за да се премахнат административните и регулаторните пречки пред иновациите.

1.4. ЕИСК приветства факта, че документът за новото ЕНП е изцяло в съответствие и в подкрепа на целите на ООН за устойчиво развитие (ЦУР). Насърчавайки прехода към по-стабилна европейска икономика, приобщаващото възстановяване, при което не е пренебрегнат нито един европеец, е от изключителна важност в процеса към устойчива европейска икономика ⁽¹⁾.

1.5. ЕИСК би желал да отбележи, че интелигентното комбиниране на инструменти за НИРД на всички равнища (регионално, национално, световно, ЕС) е важно. НИРД и иновациите би трябвало да се насърчават, като се използват и големите структурни фондове на ЕС, а също така и посредством преки и непреки мерки (напр. данъчни стимули) за научни изследвания и развойна дейност.

1.6. ЕИСК подчертава, че следните ключови сектори и технологии са от жизненоважно значение за просперитета на ЕС:

— цифрови бизнес модели;

— технологии за производството на стоки и храни;

⁽¹⁾ Предложенията на ЕИСК за реконструкция и възстановяване след кризата с COVID-19: „ЕС трябва да се ръководи от принципа, че Съюзът трябва да се разглежда като общност с обща съдба“ (ОВ С 311, 18.9.2020 г., стр. 1), параграф 5.3.1.

- клинични изследвания, фармацевтичен и биотехнологичен сектор;
- космически технологии;
- чиста вода и канализация.

1.7. ЕИСК отбелязва, че научните изследвания в областта на социалните и хуманитарните науки са много важни за комплексното обновяване на програмата за ЕНП.

1.8. ЕИСК би желал да подчертае факта, че научните изследвания в ЕС изостават по отношение на резултатите в сферата на патентите. Азия увеличи своя дял от световните заявки за издаване на патент. През 2019 г. Азия е подала 65 % от световните заявки за издаване на патент. Делът на Европа в областта на патентите е спаднал и сега е само 11,3 % от световните заявки за издаване на патент.

1.9. Редица проучвания показват, че Европа изостава от САЩ и Азия в областта на предприемаческата култура. Ето защо трябва да се обърне внимание на този въпрос в рамките на образованието, включително висшето. Следователно предприемаческата култура ще бъде важна в рамките на целия процес: от иновациите във фундаменталните и приложните научни изследвания до предлагането на нови технологии на пазара.

1.10. Европейският съвет по иновациите (ЕСИ) и Европейският институт за иновации и технологии (ЕИТ) със своите общности на знание и иновации (ОЗИ) са считани за ценни партньори и инструменти в рамките на това „ускоряване на реализацията на НИИ“ и пренасочване на вниманието на НИИ в ЕС към създаването на авангардни иновации, които отговарят на конкретните потребности на гражданите и стопанския сектор, особено по отношение на основните обществени предизвикателства. Инструментът „Ускорител“ на ЕСИ предлага значителни средства от ЕС за иновативни европейски стартиращи предприятия с висок потенциал за растеж, докато ЕИТ по дефиниция се стреми, в своите ОЗИ, към върхови научноизследователски постижения в областта на иновациите, допринасящи за напредъка на технологиите; затова както ЕСИ, така и ЕИТ, се явяват важни партньори при ускоряването на реализацията на НИИ;

1.11. ЕИСК подчертава необходимостта от включване на принципа на научния и етичния интегритет, за да се предотвратят загубите от гледна точка човешкото здраве, финансовите загуби и научните неуспехи.

1.12. Европа особено изостава в сравнение със САЩ и Азия по отношение на скоростта на претворяване на резултатите от НИРД в иновативни продукти и услуги. Поради това ЕИСК насърча Комисията в своята политика за НИТИ да се стреми едновременно към „високи постижения“ и „скорост“.

1.13. ЕИСК препоръчва в новата си стратегия за НИИ Европейската комисия да се стреми към създаването на добре балансирана съвкупност от:

- високотехнологично промишлено производство, както и сектор на услугите в областта на НИРД и НИИ;
- иновации, стимулирани от пазара (иновации, обусловени от търсенето), както и иновации, допринасящи за напредъка на технологиите.

2. Общи бележки

2.1. ЕИСК приветства факта, че ключови елементи в документа са новата визия за програмата за ЕНП и нейното подновяване. В този смисъл документът показва, че новото ЕНП е не просто „още от същото“, а е истински „нов пакт“ за НИТИ в ЕС. Ключов аспект на „новия пакт“ е целта за значително увеличаване на въздействието на иновациите върху икономиката и обществото. С този „нов пакт“ ЕС-27 е твърдо решен да спре продължаващия процес на загуба на позиции спрямо Китай и Южна Корея в областта както на фундаменталните научни изследвания, така и на приложните научни изследвания, заявленията за патенти и високотехнологичните продукти и услуги. Целта на „новия пакт“ е европейските граждани да се ограмотят и обучат по-добре в областта на всички видове НИРД, иновации и предприемачество и по този начин да се разгърне напълно иновационната сила на европейското общество.

2.2. ЕИСК приветства подхода на Европейската комисия за увеличаване на въздействието на иновациите върху икономиката и обществото. ЕИСК подчертава, че организираното гражданско общество е катализатор за социални иновации. Днес повече от всякога е нужно участието на гражданското общество, а истинска социална иновация се наблюдава само когато гражданското общество участва ⁽²⁾.

2.3. Азия, и по-специално Китай и Южна Корея, са подобрили сериозно своите показатели в областта на НИТИ през последните 20 години. Китай не само повиши своя дял от разходите за НИРД от 0,55 % (1995 г.) на 2,2 % (2018 г.), но и има по-добри показатели спрямо ЕС по отношение на общия бюджет за НИРД, изразходвайки 496 млрд. USD през 2017 г., докато ЕС е изразходвал 430 млрд. USD. Според „Контролното табло на ЕС за инвестиции за научни изследвания и развойна дейност в индустрията от 2020 г., от 2018 до 2019 г. дружествата в ЕС са увеличили разходите си за НИРД с 5,6 %, дружествата в САЩ — с 10,8 %, а дружествата в Китай — с 21 %.

2.4. Докладите на ОИСР за сравнителен анализ в областта на науката, технологиите и промишлеността показват, че ЕС изостава особено в областта на предприятията за цифрови услуги и водещи до пробив иновации, допринасящи за напредъка на технологиите. ЕИСК се застъпва за европейски подход към цифровизацията чрез използване на възможностите за икономиката, като същевременно се гарантират социалните ценности и основните права. Много положително се приема ориентираният към човека подход на всички инициативи на Комисията с оглед на развитието на европейски път към прогреса ⁽³⁾.

2.5. Да се насърчава разработването на водещи до пробив иновации ⁽⁴⁾, като същевременно се гарантира процес на справедлив преход, е едно от основните предизвикателства в близко бъдеще.

2.6. ЕИСК напълно подкрепя поставянето на ясен акцент върху двойния преход, т.е. цифровия преход и Зеления пакт.

2.7. ЕИСК приветства усилията да се гарантира бързото превръщане на резултатите от НИТИ в устойчиви икономически дейности. Както се посочва в документа, гарантирането на процес на справедлив преход, т.е. към по-зелена/благоприятна за климата Европа, справедливо цифрово бъдеще, при зачитане на правата и позициите на работниците, е един от най-важните елементи, за да се гарантира, че НИИ подкрепят икономиката и заетостта в ЕС.

2.8. ЕИСК приветства факта, че документът за новото ЕНП е изцяло в съответствие и подкрепя ЦУР. Насърчавайки прехода към по-стабилна европейска икономика, приобщаващото възстановяване, при което не е пренебрегнат нито един европеец, е от изключителна важност в процеса към устойчива европейска икономика ⁽⁵⁾.

2.9. ЕИСК би желал да отбележи, че интелигентното комбиниране на инструменти за НИРД на всички равнища (регионално, национално, ЕС) е важно. НИРД и иновациите би трябвало да се насърчават, като се използват и големите структурни фондове на ЕС, а също така и посредством преки и непреки мерки (напр. данъчни стимули) за научни изследвания и развойна дейност.

3. Европейското научноизследователско пространство в нов контекст

3.1. Както се посочва в общите бележки, ЕИСК определено счита, че ако стратегията на ЕС за НИТИ остане „още от същото“, Съюзът ще продължи да губи позиции в глобалната конкуренция в тази област, особено спрямо Китай, Южна Корея и САЩ.

3.2. ЕИСК подчертава необходимостта от включване на принципа на научния и етичния интегритет, за да се предотвратят загубите от гледна точка човешкото здраве, финансовите загуби и научните неуспехи.

3.3. ЕИСК насърчава Европейската комисия да изготви „нов пакт“— програма на ЕС за НИТИ.

⁽²⁾ Предложенията на ЕИСК за реконструкция и възстановяване след кризата с COVID-19: „ЕС трябва да се ръководи от принципа, че Съюзът трябва да се разглежда като общност с обща съдба“, ОВ С 311, 18.9.2020 г., стр. 1, параграф 6.8.

⁽³⁾ ОВ С 364, 28.10.2020 г., стр. 101.

⁽⁴⁾ Clayton M. Christensen, *The Innovator's Dilemma — When New Technologies Cause Great Firms to Fail* („Дилемата пред новаторите: кога новите технологии са причина за неуспеха на много добри дружества“), 2016 г.

⁽⁵⁾ Предложенията на ЕИСК за реконструкция и възстановяване след кризата с COVID-19: „ЕС трябва да се ръководи от принципа, че Съюзът трябва да се разглежда като общност с обща съдба“ (ОВ С 311, 18.9.2020 г., стр. 1), параграф 5.3.1.

3.4. Съвременните, ефикасно управлявани инфраструктури за НИИ са важен ключов фактор за ускоряването на реализацията на НИИ.

3.5. Според ЕИСК текущото управление на тези инфраструктури би могло да премине на професионална основа. Използването на някои от тези скъпи инфраструктури за НИИ е относително слабо; при някои от тях то е по-малко от 25 % от годишните работни часове.

3.6. ЕИСК приветства инициативите на Европейския облак за отворена наука (EOSC).

3.7. ЕИСК изразява съгласие, че посочените в документа технологии са много важни, стратегически ключови технологии за ЕС, и предлага да се добавят следните ключови технологии и сектори:

- цифрови бизнес модели;
- технологии за производството на стоки и храни;
- клинични изследвания, фармацевтичен и биотехнологичен сектор;
- космически технологии;
- чиста вода и канализация.

3.8. Цифровите бизнес модели понастоящем са най-бързо развиващите се предприятия в световен мащаб и това ще остане така през следващите години. Примери в това отношение са електронната търговия (напр. Amazon), Индустрия 4.0, електронното банкиране, електронните игри, цифровите социални мрежи (напр. Facebook), електронната сигурност и т.н.

3.9. ЕИСК отбелязва, че научните изследвания в областта на социалните и хуманитарните науки са много важни за комплексното обновяване на програмата за ЕНП.

3.10. ЕИСК отбелязва, че научните изследвания в ЕС изостават в областта на резултатите по отношение на патентите. Азия увеличи своя дял от световните заявки за издаване на патент. През 2019 г. Азия е подала 65 % от световните заявки за издаване на патент. Делът на Европа в областта на патентите е спаднал и сега е 11,3 % от световните заявки за издаване на патент.

3.11. Други важни въпроси, свързани с НИИ, включват (но не се ограничават до) производството на стоки (което винаги е било и все още е силна страна на ЕС), ИТ, софтуерът и ИИ, и среднотехнологичните сектори.

3.12. Повечето работни места в ЕС все още се осигуряват от среднотехнологичните сектори (които също винаги са били силна страна на ЕС). Високотехнологичните сектори са важни, разбира се, но съществува голям потенциал за растеж и създаване на работни места и в среднотехнологичните сектори.

3.13. Кризата с коронавируса е сериозно предизвикателство за човечеството и би трябвало да се предприемат всички възможни мерки за разработване на ваксини и лечения за COVID-19. Тази криза разкри няколко проблема, на които трябва да се потърси решение, за да се предотвратят подобни пандемии в бъдеще, не на последно място по отношение на връзката ни с природата и животните. Европейските НИИ трябва да играят важна роля при откриването, проучването и разрешаването на тези проблеми. От друга страна, кризата не би трябвало да бъде единствената насока за дългосрочната стратегия на ЕС в областта на НИИ.

3.14. Редица проучвания показват, че Европа изостава от САЩ и Азия в областта на предприемаческата култура. Ето защо трябва да се обърне внимание на този въпрос в рамките на образованието, включително висшето. Следователно предприемаческата култура ще бъде важна в рамките на целия процес: от иновациите във фундаменталните и приложните научни изследвания до предлагането на новите технологии на пазара. Предприемаческата култура трябва да бъде ключова компетентност във всички НИТИ на ЕС и следователно, разбира се, в новото ЕНП.

4. Визията: едно по-стабилно европейско научноизследователско пространство за бъдещето

4.1. Редица параграфи от съобщението са посветени на новите общи пътни карти за технологиите, новата промишлена стратегия и ключовите за Комисията бъдещи технологии. ЕИСК отново би желал да отбележи, че всички тези въпроси трябва да бъдат разглеждани в тясна връзка с ЦУР. С други думи, необходим е тласък в областта на НИРД, по-специално в рамките на новото ЕНП и общите пътни карти за технологиите, в които може да бъде подкрепена всяка от 17-те области на ЦУР. ЕИСК е убеден, че конструктивният социален и граждански диалог на всички равнища ще допринесе за успешното прилагане на стратегията.

4.2. ЕИСК оценява високо засилването на сътрудничеството в областта на НИТИ в рамките на ЕС. Всяка държава — членка на ЕС, е просто твърде малка, за да се конкурира с големите научноизследователски нации като САЩ или Китай. При отделните държави членки липсват „икономии от мащаба“, които са много важни, особено за големите авангардни иновации. Постиженията на Европа в областта на науката и технологиите са значителни, а усилията в областта на научноизследователската и развойната дейност са неразделна част от европейската икономика. Европа е дом на някои от най-изявените изследователи в различни научни дисциплини, по-специално физика, математика, химия и инженерство. Научните изследвания в Европа се подкрепят от промишлеността, европейските университети и различни научни институции. Резултатът от европейските научни изследвания непрекъснато се нарежда сред най-добрите в света. Сътрудничеството е ключов елемент при ефикасните иновации, водещи до създаване на нови продукти и услуги, докато конкуренцията е основната движеща сила за иновации в световната икономика. Поради това ЕИСК препоръчва да се създаде добре балансирана съвкупност, включваща както сътрудничество, така и конкуренция между държавите членки в рамките на „Новия пакт“ на ЕС за НИТИ.

4.3. ЕСИ и ЕПТ със своите ОЗИ са считани за ценни партньори и инструменти в рамките на това „ускоряване на реализацията на НИИ“ и пренасочване на вниманието на НИИ в ЕС към създаването на авангардни иновации, които отговарят на конкретните потребности на гражданите и стопанския сектор, особено по отношение на основните обществени предизвикателства.

5. Реализиране на резултатите от НИИ в икономиката

5.1. В съобщението се заявява, че: „ЕС изостава от своите основни световни конкуренти по отношение на интензитета на научноизследователска и развойна дейност в стопанския сектор, и по-специално във високотехнологичните сектори, както и по отношение на разгръщането на капацитета на иновативните МСП, което има неблагоприятни последици за производителността и конкурентоспособността. (...) Отключването на инвестиции в иновациите в стопанския сектор, в услугите и в публичния сектор е от изключително значение, за да се промени тази тенденция, както и за да се укрепят промишленият и технологичният суверенитет на Европа. ЕС трябва да оползотвори максимално резултатите от високите постижения в областта на научните изследвания и иновациите, за да подкрепи екологичния преход и цифровата трансформация на икономиката на ЕС.“ ЕИСК споделя тази позиция, но желае да подчертае, че цифровият преход, по-специално, се нуждае от отговорен подход към НИТИ. ЕИСК отново заявява пълната си подкрепа за стратегията на ЕС за търсене на надежден и ориентиран към човека изкуствен интелект (ИИ), и отново отправя призива си за подход към ИИ, при който ИИ е под „човешки контрол“; Комитетът настоява за такъв подход още от първото си становище по темата, публикувано през 2017 г.⁽⁶⁾

5.2. Европа особено изостава в сравнение със САЩ и Азия по отношение на скоростта на претворяване на резултатите от НИРД в иновативни продукти и услуги. Поради това ЕИСК насърчава Комисията в своята политика за НИТИ да се стреми едновременно към „високи постижения“ и „скорост“.

5.3. ЕИСК, естествено, отчита факта, че в съобщението се отбелязва необходимостта да се обърне внимание на превръщането на НИИ в жизнеспособни продукти и на веригата на иновациите. Въпреки това в повечето предложени в документа действия и мерки акцентът все още се поставя върху влаганите ресурси във веригата на иновациите (висше образование, научноизследователски кариери за способни учени, повече средства за публични и фундаментални научни изследвания и т.н.).

5.4. ЕИСК насърчава Комисията да се стреми към по-добър баланс между влаганите ресурси и крайните продукти на веригата на иновациите.

5.5. ЕИСК насърчава Комисията да стимулира допълнително иновациите, стимулирани от пазара, като например:

— подкрепя водещи потребителски концепции;

— инвестира в системни проучвания на социални иновации, за да се прогнозира на ранен етап оценката и приемането от страна на обществото на нови продукти и услуги.

⁽⁶⁾ ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.

6. Сектор на услугите

6.1. Промислените производствени процеси могат да бъдат силно автоматизирани, така че да могат да произвеждат много големи партии, при които делът на разходите за труд е малък, а производствените разходи са конкурентоспособни в световен мащаб, дори при високите почасови заплати в Европа. Що се отнася до сектора на услугите, положението е по-сложно. Бизнес моделите за цифрови услуги също могат да бъдат силно автоматизирани. Услугите за физически лица, като подстригване, масажи и др., обаче, не могат да бъдат автоматизирани. С оглед на всички тези съображения е препоръчително в новата си стратегия за НИИ ЕС да се стреми към добре балансирана съвкупност от високотехнологично промишлено производство и сектор на услугите.

7. Задълбочаване на рамката за научноизследователски кариери

7.1. ЕИСК приветства предложените в съобщението мерки за стимулиране на технологичните и научните високи постижения и мобилността на младите изследователи, но насърчава Комисията да укрепи и мерките за повишаване на предприемаческите умения на младите изследователи и новатори. Това би трябвало да включва по-добри кариерни перспективи за изследователите, както и по-високи заплати, особено за изследователите в началото на тяхната кариера. Освен това свързването на университетите с икономически оператори с цел да се гарантира превръщането на иновациите в пазарни продукти изглежда дава резултат. ЕИСК предлага да бъде създаден единен регистър на изследователите и новаторите в ЕС с основни професионални данни за научните изследвания с цел създаване на по-тясна връзка между тях.

7.2. Ключови умения и ключова новаторска култура, нови технологии за учене и преподаване, персонализирано обучение.

7.2.1. ЕИСК отново би искал да подчертае, че за просперитета на ЕС са много важни не само ключовите стратегически технологии, но и ключовите умения на служителите и новаторската култура във всички предприятия в Съюза.

7.2.2. Следният елемент е особено важен за новата програма за ЕНП, новата програма за НИИ и новия „Пакт за научни изследвания и иновации в Европа“: насърчаване на новаторска култура и култура на предприемачество в рамките на предприятията от ЕС, както за ръководството, така и за всички служители, например чрез предлагане на служителите на подходящи курсове за обучение и др.

8. Участие на гражданите

8.1. ЕИСК изразява съгласие с текста на съобщението, в който се посочва, че: „участието на гражданите, местните общности и гражданското общество ще бъде в центъра на новото ЕНП с оглед постигане на по-голямо социално въздействие и увеличаване на доверието в науката“. ЕИСК изразява своята подкрепа за подхода на Европейската комисия, който се основава на идеята, че „научноизследователските организации и промишлеността следва да приобщат гражданите към избора на технологии“.

8.2. Социалните партньори и организациите на гражданското общество, като например потребителските организации, НПО и др., би трябвало да бъдат включени като активни партньори в европейските процеси и проекти в областта на НИИ, по-специално когато научните изследвания се отразяват на хората или на каузите, които тези организации защитават. Включването на тези партньори на ранен етап ще насърчи подкрепата, разбирането, ангажираността и приемането на иновациите и ще подкрепи процесите на справедлив преход, които са необходими, особено за авангардните иновации. Също така то ще помогне на изследователите да разберат въздействието на своите иновации върху обществото като цяло и да потърсят решение на потенциалните отрицателни въздействия на ранен етап от процеса. Поради тази причина ЕИСК призовава и за мултидисциплинарен подход в някои области на научните изследвания, в които въздействието засяга множество научноизследователски области. Една от тези области отново е ИИ; ЕИСК призовава хуманитарните науки, правото, икономиката, етиката, психологията и др. да бъдат включени в НИИ в областта на ИИ, извън чисто техническия елемент. (7)

8.3. Икономиката на ЕС разчита в много голяма степен на износа на своите стоки и услуги.

8.4. Поради това изборът на технологии би трябвало да се основава на предпочитанията на гражданите на ЕС към определени стоки и услуги, но също и на предпочитанията на останалата част от 7,8-милиардното население на света. ЕИСК призовава Комисията по-специално да насърчава НИИ при постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

(7) ОВ С 288, 31.8.2017 г., стр. 1.

8.5. Както се посочва в общите бележки, значението на НИИ трябва да бъде разяснено по-добре на политиците, медиите и обществото.

8.6. Поради това е важно в контекста на съобщението и на новата стратегия на ЕС за НИТИ да се разработят интелигентни средства и стратегии, чрез които да се дава информация за значимостта на НИТИ, но също и за резултатите от тях.

9. Управление на новото ЕНП

9.1. ЕИСК изразява съгласието си, че наличието на прозрачна система за наблюдение (сравнителен доклад за ЕНП) ще бъде от съществено значение за следенето на показателите на ЕС в глобалната конкуренция в областта на НИТИ. ЕИСК се застъпва за необходимостта от ново управление в областта на научните изследвания, за да се премахнат административните и регулаторните пречки пред иновациите.

Брюксел, 24 март 2021 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG
